

Anmeldelser og Kritikker.

KAJ ROHOLM: Fluorose hos får på Island efter vulkanudbrud?
(Nord. medicinsk Tidsskrift Bd. 8, 1934, S. 1093—1102).

Forf. anfører ældre og nyere Beretninger fra Island, hvoraf det fremgaar, at Kvæget efter Vulkanudbrud har lidt af en Sygdom, der forarsagede, at Knoglerne fortykkedes med Udvækster af meget løs Struktur og undertiden blev saa møre, at de ved Kogning næsten ikke kunde holde sammen. Sygdommen viste sig mest hos Faarene, der gik ude i det fri og aad det aske-forurenede Græs. Der omtales i samme Forbindelse en Tandsygdom »gaddur«, der viste sig ved Forvoksning af Kindtænderne. — Forf. sammenligner Knogler af Faar, der er døde som Følge af Heklas Udbrud i 1845 — og Knogler af Faar, som i længere Tid har faaet indgivet NaF. — Forf. finder stor Overensstemmelse i Knoglernes Misdannelse, medens Forsøgsdyrenes Tænder dog ikke er deformerede. — Der drages heraf den Slutning, at de islandske Vulkaner kan afgive luftformede Fluorforbindelser, der efter at have slaet sig ned paa Planterne kan frembringe Fluorforgiftning, Fluorose hos Kvæget.

RICH. BØGVAD.

H. L. HECK: Zechstein im nahen Untergrund der Eiderstedter Marsch.
(Jahrb. d. Preuss. Geol. Landesanst. für das Jahr 1933. Bd. 54, S. 354—370.
Berlin 1934).

Mittelschullehrer A. BAHR i Husum opdagede 1931, at man ved en 11 m dyb Brøndboring i Oldenswort-Osterende i Eiderstedter Marsk var stødt paa rødt »Klei« og meddelte dette til Dr. H. L. HECK ved den preussiske geologiske Landesanstalt, som efter et Besøg paa Stedet sammen med BAHR og en Undersøgelse af de sparsomme Boreprøver gav en kort Meddelelse om Fundet i Jahrb. d. Preuss. Geol. Landesanst. for 1931. Landesanstalten lod derpaa udføre 4 Boringer, i 1932 Nr. I ved Brøndboringen, umiddelbart N f. Landsbyens Hovedvej, og i 1933 Nr. II 150 m, Nr. III 275 m, og Nr. IV 285 m fra denne, ved en Markvej, som gaar mod SSØ.

Boring I, T. + 1,6 m o. NN, gav 9 m Alluvium, 1,5 m »jüngstglazialer Talsand«, og derunder til 21 m rød, finsandet, glimmerholdig og kalkholdig Lermergel, i visse Dybder fuld af Pletter, Øvre Zechstein.

Boring II, T. + 0,7 m, gav 7,9 m Alluvium, 4,65 m Diluvium, og derunder til 14 m samme Øvre Zechstein-Lermergel.

Boring III, T. + 0,8 m, naaede ikke gennem Diluviet, men maatte standses i et Stenlag i Dybden 18,85 m.

Boring IV fik samme Skæbne. Den maatte standses i Stenlaget i Dybden 17,15 m.

Stenene i Diluviet og Alluviet er indgaaende undersøgte, men om disse maa henvises til Afhandlingen. Her skal blot fremhæves, at der er fundet følgende Zechstein-Stenarter: Stinkskifer og Stinkkalk, »Asche«, Blæreskifer og Blærekalk, alle antagelig fra Mellem-Zechstein, Zechsteinkalk, sandsynligvis fra den øvre Del af Nedre-Zechstein, rød Lermergel og rød Sandsten, der maa tydes som Øvre-Zechstein. De giver særlig de dybeste Sten- og Gruslag et bestemt Præg af lokal Oprindelse.

Den i Nr. I ved 8,9 m u. NN og i Nr. II ved 11,85 m u. NN forekommende røde Lermergel vexler noget i Farve og i Indholdet af Sand og Glimmer. Hovedmassen er skinnende teglstensrød, finsandet og glimmerholdig. Under Mikroskopet ses hovedsagelig meget smaa Korn af kulsur Kalk, meget fine Kvartskorn, smaa Muskovitblade og enkelte tynde Gibsnaale, men kun meget faa mørke Bestanddele.

Til Aldersbestemmelsen af den røde Lermergel behøvedes der egentlig flere Boringer, for at finde Lermergelen i Sammenhæng med dens Liggende og Hængende. Men ud fra de omtalte mange Zechstein-Blokke maa man slutte, at der paa dette Sted maa findes hele Mellem-Zechstein og vel ogsaa det øverste Nedre-Zechstein. Da der altsaa synes at forekomme en samlet Lagrække, maa den røde Lermergel anses for at være dennes nærmest højere stratigrafiske Led, altsaa Øvre-Zechstein. Denne Tydning stemmer godt med W. ERNSTS Undersøgelser ved Lieth-Elmshorn. Af Rødliggende fandtes ikke en eneste Sten i Boringerne.

HECK mener, at det er faststaaende Zechstein og ikke en løs Flage. I Nr. I og II, 180 m fra hinanden, er den røde Lermergel truffet i Dybder med en Differens paa kun 3 m, og da der angives, at der ved en Brøndboring længere mod Øst i Osterende er truffet »gulrødt Ler« i en Dybde af 12 eller 14 m, maatte en eventuel Flage have en Længde af mindst 650 m. HECK opfatter Forekomsten som en Perm-Kridt-»Aufwölbung«, som allerede i »Altglazial« ragede »bakkeö-analog« op over Omgivelserne.

I Boringerne er Blokke fra Kridtet overvejende. De viser hen til, at der i Nærheden maa findes Kridt over den røde Lermergel, formodentlig mod N eller NV, mener HECK. Hvorfor ikke snarere mod Ø, forstaar jeg ikke, lige saa lidt som, at der i Profilet S. 367 i Afhandlingen er angivet Mellem-Zechstein? SSØ for den røde Lermergel og Kridt? NNV for denne. Det synes mig, at det snarere maa være omvendt, og at Lagene maa hælde mod SSØ i Stedet for mod NNV, som angivet i Profiltegningen.

HECKS Resultater kan sammenfattes i, at der i Oldenswort—Osterende under Marskalluviet i en Dybde af 6,95—7,6 m u. NN findes Hedesand fra den sidste Nedisning med en Mægtighed af 1,3—2,25 m. I Nr. II—IV hviler dette paa en Sten-Grusaflejring, som ifølge HECK antagelig er Eemhavets Stranddannelse; i Nr. II er det blandet med Ras eller Flydejord. Under Sten-Grusaflejringen, i Nr. I direkte under Hedesandet, findes Øvre-Zechstein, rød Lermergel, og det er sandsynligt, at Mellem-Zechstein, og maaske ogsaa Nedre-Zechstein, og Kridt maa findes i den nærmeste Nærhed.

HECK slutter sig til STILLES Anskuelse, at tektoniske »Hochpressungen«, som ved Lieth, Stade, Heide o. a., er fremkaldte ved »saxonische Gebirgsbildungen«. De ligger i Middelhav—Mjösen-Zonen og er i det væsentlige »rhinsk« rettede. Om Eiderstedt-Forekomsten stryger »rhinsk« eller i en anden Retning, er uden Betydning. Væsentligere synes det HECK, at den angiver en nordlig Forlængelse af »Mittlere Unterelbe-Achse«, hvis man vil følge STILLE. Forekomsten kan faa Betydning ved Opsporingen af Olie og Salt, men der maa foretages Drejevægt-Maalinger og flere Boringer for at finde dens Udstrækning og geologiske Bygning, og for at afgøre, om den har praktisk Betydning.

VICTOR MADSEN.

Nexø-Sandstenen og Aaker-Formationen.

I Anledning af HELGE GRYS Afhandling med samme Titel.

I en Afhandling om Nexø-Sandstenen og Aaker-Formationen i dette Hefte S. 27 søger Dr. HELGE GRY at vise, at den af mig i min Bog om Bjergarterne i Bornholms Nedre Kambrium fremsatte Anskuelse, at de blaagraa og hvide Arkoser i Egnen Vest for Grødby Aa maa udskilles fra Nexø-Sandstenen og danner en særlig Formation, Aaker-Formationen, der i hvert Fald er af postsilurisk Alder, er forkert, og at min Bevisførelse er utilstrækkelig.

HELGE GRYS Undersøgelser falder i to Afsnit og omfatter dels en Undersøgelse af tunge Mineraler og dels en Udredning af Lejringsforholdene.

Det er utvivlsomt en god Ide at prøve, om Indholdet af tunge Mineraler giver noget Fingerpeg med Hensyn til Løsningen af det foreliggende Spørgsmaal, men de Slutninger, HELGE GRY drager, synes dog mindre velovervejede.

HELGE GRY kommer til det Resultat, at Nexø-Sandstenen og Aaker-Formationens Arkoser har samme Indhold af tunge Mineraler, og deraf slutter han straks, at Aaker-Formationen er et Led i Nexø-Sandstenen og overser ganske, at dette lige saa godt kan skyldes, at Aaker-Formationens ældste Led er dannet ved direkte Nedbrydning af Nexø-Sandstenen, saaledes som jeg har fremstillet det. HELGE GRYS Undersøgelse